

Մ. Ա. Սարգսյան, Գ. Զահուկյանի ընդհանուր լեզվաբանական հայացքները, Ե., «Ասողիկ» հրատ., 2017, 276 էջ:

Գ. Բ. Զահուկյանը նոր հայագիտության այն երախտավորներից է, որոնց գիտական ժառանգությունը տարեցտարի ավելի է իմաստավորվում և արժևորվում: Հայ լեզվաբանության պատմության մեջ նրա թողած հետքը մնայուն է և արժանի հետազոտման և գնահատման՝ ժամանակակից հայագիտության առաջընթացի մեջ նրա ներդրումը պարզելու տեսակետից: Վստահաբար կարելի է ասել, որ Զահուկյանի աշխատությունները մեծ ազդեցություն են ունեցել իր ժամանակակիցների և հետագա սերունդների վրա: Ուստի կարևոր է և ողջունելի ամեն մի աշխատանք, որ նվիրված է մեծ գիտնականի թողած ավանդի հետազոտմանը և մեկնաբանմանը:

Չնայած Զահուկյանի աշխատություններն ուսումնասիրվել են, որոշ հետազոտողներ անդրադարձել են լեզվական այս կամ այն խնդրի ջահուկյանական մեկնաբանություններին, սակայն ընդհանուր լեզվաբանական տեսակետից շատ ու շատ հարցեր մնացել են ըստ պատշաճի չուսումնասիրված: Բացի այդ՝ գրեթե անդրադարձ չի եղել տերմինակերտման առանձնահատկություններին: Այս առումով պետք է գնահատվի Մ. Սարգսյանի՝ «Գ. Զահուկյանի ընդհանուր լեզվաբանական հայացքները» գիրքը, որն արդիական է իր ինքնատիպ հարցադրումներով և լուծումներով: Այն նվիրված է ընդհանուր լեզվաբանության բնագավառում Գ. Զահուկյանի տեսական ժառանգության, նրա հայացքների ձևավորման և զարգացման ընթացքի ուսումնասիրությանն ու գնահատմանը:

Կատարված աշխատանքը վկայում է այն մասին, որ մենագրության հեղինակը տիրապետում է նյութին, կատարում է ուշագրավ և ինքնուրույն վերլուծություններ և հանգում հիմնավորված եզրակացությունների: Նման մոտեցման շնորհիվ ձևավորվել է գիտական պատշաճ մակարդակ ապահովող մի աշխատանք: Հետևաբար կարելի է անվերապահորեն ասել, որ գործ ունենք Գ. Զահուկյանի ընդհանուր լեզվաբանական հայացքները համակողմանիորեն ներկայացնելու մի հաջողված փորձի հետ, որը կարող է նպաստել անվանի գիտնականի մասին ընդհանուր պատկերացում կազմելուն: Լինելով Գ. Զահուկյանի ընդհանուր լեզվաբանական ժառանգության համակողմանի գնահատման և ներկայացման առաջին փորձ՝ այն կարող է օգտակար լինել թե՛ նրա գիտական ժառանգությամբ զբաղ-

վողների, թե՛ առհասարակ ընդհանուր և հայ լեզվաբանության պատմության մեջ զբաղվողների, ինչպես նաև մասնագիտական ֆակուլտետների ուսանողության համար: Իսկ ինչ վերաբերում է աշխատանքի գործնական նշանակությանն ու կիրառությանը, ապա այն կօժանդակի ինչպես տեսական-լեզվաբանական, այնպես էլ գործնական-կիրառական հարցերի հետազոտումն ասիրությանը:

Գրքի կառուցվածքն ընտրված է տրամաբանական հետևողականությամբ և պատճառաբանված է: Այն բաղկացած է առաջաբանից, չորս գլխից՝ համապատասխան ենթագլուխներով, եզրակացություններից, ունի օգտագործված գրականության ցանկ և հավելվածներ:

Մ.Սարգսյանի աշխատության Առաջաբանում ներկայացված են հետազոտության նպատակն ու խնդիրները, հարցի ուսումնասիրվածության աստիճանը, ինչպես նաև տրված է ընդհանուր լեզվաբանության բնագավառում Գ. Ջահուկյանի գործունեության ամփոփ գնահատականը:

Աշխատանքի առաջին՝ «Լեզվաբանության տեսության հարցերը» գլխում հեղինակն անդրադարձել է անվանի լեզվաբանի այն ձեռքբերումներին, որոնք վերաբերում են լեզվաբանության տեսական հարցերի գիտական և սպառիչ մեկնաբանությանը: Առավել մեծ ուշադրություն է դարձվել լեզվաբանության տեսության որոշ հարցերի, մասնավորապես լեզվի բնույթի, լեզվի և խոսքի փոխհարաբերության, ինչպես նաև լեզվաբանության՝ որպես գիտության ձևավորման և զարգացման խնդիրներին՝ ջահուկյանական մեկնաբանությունների լույսի ներքո: Միաժամանակ նկատի են առնվում Ջահուկյանին ժամանակակից և հետագա լեզվաբանական մտքի ձեռքբերումները:

Երկրորդ՝ «Լեզվաբանական մեթոդի խնդիրը. կադապարման մեթոդների կիրառումը» գլխում, որ բաղկացած է երեք ենթագլուխներից, Մ. Սարգսյանը հանգամանալից ներկայացնում է կադապարի ջահուկյանական ըմբռնումը, ինչպես նաև կադապարման մեթոդի աստիճանական զարգացումը նրա աշխատություններում: Ըստ արժանվույն գնահատվում է Գ. Ջահուկյանի ստեղծած համընդհանուր լեզվաբանական տեսությունը և համընդհանուր լեզվաբանական կադապարարը, որը ընդհանուր լեզվաբանական մտքի կարևոր ձեռքբերումներից մեկն է և նոր ուղիներ է բացում ժամանակակից լեզվաբանության տեսության զարգացման բնագավառում:

Երրորդ՝ «Լեզվի տեսության հարցերը» գլխում հատկապես գնահատելի է աշխատության հեղինակի կողմից լեզվի կառուցվածքի նկարագրությանը վերաբերող հարցերի ջահուկյանական մեկնաբանությունների վերլուծությունը: Առանձնահատուկ կերպով պետք է նշել Գ.

Ջահուկյանի աշխատություններում քերականական կարգերի և խոսքի մասերի նոր դասակարգումները, ինչպես նաև ստորոգման, շարույթի, բայասեռի, դերանունների և լեզվական այլ իրակությունների էության նոր մեկնաբանություններն ու բնութագրումները, որոնք պատշաճ կերպով ներկայացվում և արժևորվում են Մ. Սարգսյանի մենագրության մեջ:

Վերջին՝ «Տերմինաստեղծման առանձնահատկությունները» գլխում քննության է առնվել լեզվաբանական նորաստեղծ տերմինների խնդիրը Գ. Ջահուկյանի ընդհանուր լեզվաբանական աշխատություններում: Մ. Սարգսյանը ներկայացրել է տերմինաստեղծման ջահուկյանական սկզբունքների էությունը և գործնական կիրառությունը, իսկ նորաստեղծ տերմինների քննության ու գնահատման համար առաջարկել է նոր դասակարգումներ:

Ընդհանուր առմամբ կարելի է նշել, որ լեզվական նյութի վերլուծությունը կատարված է տեսական բարձր մակարդակով, իսկ ուսումնասիրությունից բխող հետևությունները միանգամայն համոզիչ են և ընդունելի:

Գրախոսվող այս գիրքն իր թեմայով նորույթ է, և գիտական տեսակետից՝ որակյալ: Իր հարցադրումներով, գիտական հետազոտության օրինակելի բնույթով, տեսական դրույթների հիմնավորվածությամբ, հստակ և տրամաբանված շարադրանքով, ինչպես նաև գործնական-կիրառական նշանակությամբ այն արժանի ներդրում է ընդհանուր և հայ լեզվաբանության բնագավառում:

Բանասիր. գիտ. թեկնածու Վ. ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ